

# \* Gedichten

II.

Wat zoekt men vrucht'loos hem te dwingen  
 Te leven als een ieder leeft?  
 Hij luistert enkel naar het zingen,  
 Dat in hemzelf zijn oorsprong heeft."  
 Die „hem“, „hij“ — dat is de dichter,  
 die de wereld gezien heeft als een luthof,  
 waarin de rozen geuren en de vinken slaan  
 om haar straks te ervaren als een leege woestenij,  
 waarin hij dwaalt.

„Eerst moet in wanhoop zijn verloren  
 Ook wat hem 't diepste was vertrouwd,  
 Zal 't hem volkomen toebehooren,  
 Een toevlucht wezen en behoud.”

Dat is de dichter, die zijn onvervreemdbaar eigendom bewaart,  
 nadat hij het verloor.  
 Een paradox: te ervaren, niet verstandelijk te grijpen.  
 Waarom kan Rispens zóó over den Herfstochtend schrijven:

„Een motor aan verren horizont  
 Slaat tegen de wolken zijn wieken;  
 De nevels van vroegen morgenstond,  
 Die alles zoo dóódstil lieten,

Trokken terug naar het vergeboomt',  
 Een zachte zon kwam schijnen;  
 Het dorre geblaart', dat het pad omzoomt  
 Ligt in haar stralen te kwijnen.”

Waarom?  
 Omdat hij een dichter is.  
 Die in eenvoud heeft gezien en het in denzelfden eenvoud heeft doorleefd  
 en dit nu in eenvoud van woorden weggeeft.  
 Deze dichter heeft de natuur ondergaan.  
 En de symbolen van het leven er in gevonden.  
 Lees: De Pereboom, Vroeg winter, Lente, Voorjaar, Zomer, Nazomer  
 en ge komt onder de bekoring der zuiverheid.  
 In deze poëzie herkent men den tachtiger,  
 zonder dat hier het woord is opgetuigd.  
 Zwaar van herinnering is deze poëzie.  
 Elk menschenleven boekt zijn verliezen.  
 Zijn ervaringen, die in de eenzaamheid moeten doorgestreden.  
 De dichter verbergt ze niet, omdat hij dit niet kan.  
 En de lezer, die het leven bewust leeft en ondergaat,  
 voelt het contact met de dichterziel.  
 En hij begrijpt en zwijgt en . . . bidt.

288

Er zijn seizoenen, die niet terugkeeren,  
 „al wordt 't weer zomer.”  
 Er zijn levens, die het geluk hebben gezien,  
 dat „op den wind een wankelend blad” was.  
 Die door het leed worden geleid opdat ze anderen zouden kunnen troosten.

In den bangen schreeuw van een vogel  
 hoort de dichter zijn eigen verlangen  
 als een wegstervende kreet.

Op Kerstavond worden de lichten ontstoken  
 die tinkelen in zilverig versiersel  
 en een mensch op straat ziet het alles  
 door de ruiten en voelt hoe deze vrede  
 zijn onrustig hart niet bereikt.

En nu weet ik wel, hoe deze sombere toon  
 disharmonieert met die der Kerstklokken  
 en dat deze stemming alleen is te verdrijven  
 door het Evangeliewoord, maar ik begin met  
 deze eerlijke triestigheid mee te gevoelen  
 en weet, hoe alleen Gods eigen stem  
 hier moed kan geven, zooals Gods eigen bode  
 in den nacht met de boodschap der groote  
 blijdschap de aarde bezocht.

In een sonnet heeft Rispens getracht de tegenstelling te noemen van den dag,  
 waarop de Koning onder wuivende palmen  
 de stad binnenreed en dien anderen, toen Hij  
 verlaten aan Zijn kruis verbloedde,  
 terwijl een zelfgenoegzaam Farizeërdom  
 door de straten wandelde.

Kasteleyns bundeltje is van een ander karakter  
 dan Rispens' Stadiën. Hier schijnt, hoe jong  
 de dichter ook is, lyriek, dramatiek en epiek  
 bij elkaar gebracht. Toch is dit slechts schijn.  
 Want ook hier domineert het lyrisch element.  
 En het rythme der verzen is met het lyrisch  
 karakter in harmonie. Rispens en Kasteleyn  
 hebben beiden over Petrus gedicht. Maar bij  
 den eersten dichter zijn de strofen aaneengerijgd  
 in gedragen metrum. Het is de discipel-mensch,  
 dien Rispens ziet, in zijn zwakheid en zijn  
 berouw. Kasteleyn richt zich op het contrast:  
 „Simon bar Jona heeft zichzelf vervloekt  
 en warmt zijn handen” . . .

Een gevluchte dienaar. Een riet van den wind  
 bewogen. . . . is dit de rots waarop Gods kerk  
 begint?

En dan het antwoord:  
 „Gods adem zal dit riet doordringen,  
 totdat het vangt te juichen aan;  
 Zijn kerk zal deze rots ontspringen;  
 wacht op het kraaien van den haan.”

In dezen bundel is de ontroering om de contrasten in het leven.  
 En de dichter uit deze ontroering in felle woorden.  
 De kracht van het Christendom gelooft hij,  
 maar het geloof

is ook hier het bewijs der zaken, die men niet ziet.  
 De historie van den tijd met haar verschrikkingen,  
 heeft hem gegrepen en in ironische bitterheid  
 heeft hij zijn zielslyriek uitgestort.  
 Spanje's bloedtooneelen heeft hij geschilderd  
 met hel-roode kleur. Voor Martien Beversluis  
 bestemde hij „De cracht van 't volck vergaedt”  
 tegenover diens enthousiasten vaderlandschen zang.  
 Maar hij gelooft niettemin aan de kracht van liefde  
 en geloof en zijn laatste woord is een bede.

En Niek Verhaagens boekje heeft ook iets eighens.  
 Het is wel het meest moderne van de drie.  
 Ook uit deze verzen roept een menschenhart om hulp.  
 Ook hier is de lyriek sterk. In „Resumé”  
 wordt de rake teekening gegeven van een mensch,  
 die met goede voornemens begint.

Ik zwoer God in waarachtig leed mijn boezemzonde  
 uit te drijven. ('t Was op 't kantoor en vijf voor vijven,  
 Nu is het vijf voor zes. En die wel weet  
 wat woorden zijn, zal rustig blijven en niet ten oordeel  
 staan gereed.) Ik brak die welgemeende eed  
 En nam mij voor dit op te schrijven.

Zoo geeft hij ons in een gedachtenisvers  
 Willem de Mérode te zien op zijn woestijnreis.  
 Van oase tot oase is de eenzame reiziger  
 getrokken. Dan grijpt de dichter een ander beeld:  
 de man Gods, die zijn levensloop in poëzie  
 heeft neergeschreven, deinde in zijn zwakke hulk  
 nog wat na op de meren van den dood.

„Maar plots, daar zag hij in een purper licht,  
 Omringd door engelen met gouden lansen,  
 God naderschrijden tot Zijn eindgericht.

Toen drukte op zijn hoofd met lichtgewicht  
 Gods hand de diamanten lauwerkranen.  
 En in zijn ziel rees een volmaakt gedicht.”

Dichters zijn geroepen. Begeadigden.  
 Hun talenten doen talenten winnen, als zij  
 zich zien tegenover het doel, dat God stelde  
 aan de kunst en in ootmoedig wachten op den  
 geest zich stellen in den dienst van Hem,  
 Die hun het vermogen schonk voor de diepe  
 gedachten des harten de vormen te vinden,  
 waarin deze passen. A. L. v. H.